43506 - İsa Mesih -aleyhisselâm-'ın hayatı ve ölümü hakkında karmaşık gibi görünen âyetlere cevap

Soru

Ben, sizin sitenizi sürekli takip edenlerden birisiyim. Kur'an-ı Kerim'den bir harfin bile olsa tahrif edilmediğine kesin bir şekilde inanıyorum. Lütfen bana karmaşık gelen şu iki âyeti açıklar mısınız?
Birincisi: Allah Teâlâ, Meryem Sûresi'nde şöyle buyurmuştur:
[وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيّاً] سورة مريم الآية: ٣٣
"Doğduğum gün, öleceğim gün ve (kıyâmet günü) tekrar diriltileceğim günde (Allah tarafından) bana güven verilmiştir."[1]
Âyette geçen "öleceğim gün" ne anlama gelmektedir?
İkincisi: Allah Teâlâ, Nisâ Sûresi'nde şöyle buyurmuştur:
[وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً [سورة النساء الآية: ١٥٩
"(Âhir zamanda İsa'nın yeryüzüne inmesinden sonra) Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân edecek (Ehl-i kitaptan ona îmân etmeyen hiç kimse kalmayacak) ve Kıyâmet gününde de (İsa, kendisini yalanlayana veya tasdik edene) şâhitlik edecektir."[2]
Şu âyet ne anlama gelmektedir?
وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَـكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُواْ فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ
[مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلاَّ اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا [سورة النساء الآية: 157
"(Alaylı bir şekilde: Kendisinin) 'Allah'ın elçisi (olduğunu iddiâ eden) Meryem oğlu İsa'yı öldürdük' demeleri yüzünden onları lânetledik. Oysa onlar, İsa'yı ne öldürdüler, ne de çarmıha gerdiler. Fakat çarmıha gerdikleri kişi, onlara İsa gibi gösterildi (İsa'ya benzeyen birisini o zannederek çarmıha gerdiler). Onun (İsa) hakkında görüş ayrılığına düşenler, işin doğrusundan şüphe ve şaşkınlık içindedirler. Onlar, zanna uymaktan başka hiçbir bilgileri yoktur. Onlar, İsa'yı öldürdüklerine kesin olarak inanmamakta, aksine bu konuda zanna dayanmaktadırlar."[3]
Ben Çin'de okuyan bir öğrenciyim. Farklı dînlerden arkadaşlarım var. Bana, Kur'an-ı Kerim'den ve İslâm dîninin İsa -aleyhisselâm-'a bakış açısını soruyorlar. Ben de onların sorularına cevap vermeye çalışıyorum. Soruma en kısa zamanda cevap vermenizi ricâ ediyorum.

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Öncelikle dînin konusunda soru sormaya ve Allah Teâlâ'nın kitabı Kur'an-ı Kerim'in tefsiri hakkında bilgili olmaya gayret etmenden dolayı sana teşekkür ederiz. Allah Teâlâ'dan, bize ve size faydalı ilim nasip etmesini dileriz.

Allah Teâlâ'nın:

[وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيّاً] سورة مريم الآية: ٣٣

"Doğduğum gün, öleceğim gün ve (kıyâmet günü) tekrar diriltileceğim günde (Allah tarafından) bana güven verilmiştir."[4]

Sözünü, İbn-i Cerîr et-Taberî -Allah ona rahmet etsin- şöyle tefsir etmiştir:

"Allah Teâlâ'nın:

[وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيّاً] سورة مريم الآية: ٣٣

"Doğduğum günde, dünyaya gelen çocuklara doğum sırasında şeytan ve askerlerinin dürtüleriyle onlara dokundukları şeylerden (şeytanın şerrinden)[5] ve öleceğim gündeölümün dehşetinden Allah tarafından bana güven verilecektir. Kıyâmet günü tekrar diriltileceğim günde de, görmeleriyle birlikte insanların korku ve dehşete kapılacakları o günde ben korkudan emîn olacağım."[6]

Kurtubî -Allah ona rahmet etsin- de şöyle demiştir:

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ...

"Yani Allah Teâlâ'dan bana selâmet verilecektir."

ez-Zeccâc şöyle demiştir:

"Allah Teâlâ bundan önceki âyette 'Selâm' lafzını, elif ve lâmsız zikretmiş, ama ikinci âyette elif ve lâm ile zikretmesi daha güzel olmuştur."

...يَوْمَ وُلِدْتُ...

"Yani dünyada iken doğduğum günde şeytanın vesvesesinden..."

... وَيَوْمَ أَمُوتُ ...

"Yani öldükten sonra kabre konulacağım günde..."

... وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيّاً

"Yani âhirette tekrar diriltileceğim günde ...."

Çünkü İsa -aleyhiseelâm- için şu üç durum vardır:

Dünyada hayattadır, kabirde ölüdür ve âhirette yeniden diriltilecektir. O, bütün bu hallerinde emniyet ve güven içinde olacaktır."[7]

Yukarıda zikredilen müfessirlerin görüşlerinden anlaşılan, Allah Teâlâ'nın:

...وَيَوْمَ أَمُوتُ...

"...ve öleceğim günde..."

Sözünün anlamı; İsa -aleyhisselâm- ölmüştür anlamında değildir. Bunun anlamı; o ölürken -hadislerde sâbit olduğu üzere o yeryüzüne indikten ve Deccâl'i öldürdükten sonra- Allah Teâlâ'ya îmânsız ölmekten kurtulmuş olarak ölecektir. Bu, Allah Teâlâ'nın şu sözü gibidir:

... وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيّاً

"... (kıyâmet günü) tekrar diriltileceğim günde..."

Yoksa bunun anlamı; o kıyâmet günü tekrar diriltilmiş demek değildir.Dolayısıyla onun (İsa aleyhisselâm-'ın) sözü; doğarken, ölürken ve yeniden diriltilirken halleri hakkındadır.Şüphesiz ki o ölecektir.Fakat yukarıda soruda zikrettiğiniz âyetlerin de delâlet ettiği üzere o, öldürülmek veya çarmıha gerilmek sûretiyle ölmemiştir. Allah Teâlâ onu kendi katına yükseltmiştir.O, gökten yeryüzüne indikten ve Deccâl'i öldürdükten sonra ölecektir.

Allah Teâlâ'nın:

[وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً] سورة النساء الآية: ١٥٩

"(Âhir zamanda İsa'nın yeryüzüne inmesinden sonra) Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân edecek (Ehl-i kitaptan ona îmân etmeyen hiç kimse kalmayacak) ve Kıyâmet gününde de (İsa, kendisini yalanlayana veya tasdik edene) şâhitlik edecektir."[8]

Sözüne gelince, ilim ehli;

... قَبْلَ مَوْتِهِ ...

"...ölümünden önce..."

Buradaki zamirin (he'nin) kime döndüğü konusunda iki görüşe ayrılmıştır:

Birinci görüş:

Buradaki zamir, İsa -aleyhisselâm-'a döner. Buna göre âyetin anlamı şöyledir: "O (İsa -aleyhisselâm-) ölmeden önce Ehl-i kitap'tan kendisine îmân etmeyen hiç kimse kalmayacaktır."

Zirâ İsa -aleyhisselâm- gökten yeryüzüne indiğinde Deccâl'i öldürecek, haçı (istavroz'u) kıracak, domuzu öldürecek, cizyeyi kaldıracak ve İslâm'dan başka bir dîni kabul etmeyecektir. Ehl-i kitap o ölmeden önce ona îmân ettiklerinde onun hak olduğunu ve daha önce ölmediğini öğreneceklerdir.Bu âyette sözkonusu olan şey; kıyâmet alâmetlerinden birisi hakkındadır. O da İsa -aleyhisselâm-'ın yeryüzüne inmesinden sonra olacak ve o ölmeden önce Ehl-i kitap kendisine îmân edecektir.

Nitekim Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزِلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَدْلًا، فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْخِنْزِيرَ، وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ، وَيَفِيضَ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ، حَتَّى تَكُونَ السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةُ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ: وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا [متفق عليه]

"Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Meryem oğlu İsa'nın (İslâm şeriatını uygulamak üzere) adâletli bir hâkim (hükümdâr)[9] olarak (gökten) aranıza (bu ümmete) inmesi, haçı kırması[10], domuzu öldürmesi[11] ve cizyeyi kaldırması[12] pek yakındır. Mal öyle çoğalacak[13] ki zekâtı kabul edecek kimse olmayacaktır.Öyle ki (Allah için yapılan) bir secde, hem dünyadan, hem de dünyada bulunanlardan daha hayırlı olacaktır.[14]

Sonra Ebu Hureyre -Allah ondan râzı olsun- şöyle der:

Dilerseniz Allah Teâlâ'nın şu âyetini okuyun:

"(Âhir zamanda İsa'nın yeryüzüne inmesinden sonra) Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân edecek (Ehl-i kitaptan ona îmân etmeyen hiç kimse kalmayacak) ve Kıyâmet gününde de (İsa, kendisini yalanlayana veya tasdik edene) şâhitlik edecektir.[15]"[16]

İkinci görüş:

Buradaki zamir, Kitâbî'ye (Ehl-i kitab'tan olan kimseye) döner. Buna göre âyetin anlamı şöyledir: "Ehl-i kitap'tan her kimse ölmeden önce O'na (İsa -aleyhisselâm-'a), onun hak olduğuna ve onun ölmediğine îmân edecektir."

Bu ise, Kitâbî'nin ölmeden önce ölümle boğuşurken hakikatleri ve apaçık delilleri görürken olacak, ölürken de üzerinde bulunduğu dînin bâtıl olduğunu anlayacaktır. Fakat o andaki îmânı kendisine hiç bir fayda vermeyecektir.

Yukarıda zikredilen bu iki görüşe göre bu âyette (Nisâ Sûresi: 159. âyette) İsa -aleyhisselâm-'ın öldüğüne dâir bir delil veya bir işâret yoktur.Burada sözkonusu olan birinci görüşte geçen

gelecekte meydana gelecek olan gaybî bir durum ile ilgilidir. O da İsa -aleyhisselâm-'ın mutlaka ölecek olmasıdır. Fakat daha önce de geçtiği üzere O'nun ölümü, gökten yeryüzüne indikten sonra olacaktır.

İkinci görüşe göre ise, âyette geçen:

... قَبْلَ مَوْتِهِ ...

"...ölümünden önce..."

Kasıt: "yani; Kitâbî, kendisinin ölümünden önce..." anlamındadır.

Taberî, İbn-i Kesir ve diğer tefsir âlimleri, birinci görüşü tercih etmişlerdir.

Nitekim İbn-i Kesir -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Allah Teâlâ'nın:

[وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً] سورة النساء الآية: ١٥٩

"(Âhir zamanda İsa'nın yeryüzüne inmesinden sonra) Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân edecek (Ehl-i kitaptan ona îmân etmeyen hiç kimse kalmayacak) ve Kıyâmet gününde de (İsa, kendisini yalanlayana veya tasdik edene) şâhitlik edecektir."[17]

İbn-i Cerir şöyle demiştir:

"Te'vil ehli (tefsirciler) bu âyetin anlamı konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir:

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ...

"Ehl-i kitaptan, onun yâni İsa -aleyhisselâm-'ın ölümünden önce herkes ona îmân edecek..."

Bu da İsa -aleyhisselâm- gökten yeryüzüne indikten sonra Deccâl'i öldürmesiyle Ehl-i kitab'ın hepsi O'nu tasdik edeceklerdir.Ardından da bütün dînler bir tek dîn olacaktır. O dîn de İbrahim -aleyhisselâm-'ın hanîf dîni olan İslâm dînidir..."

İbn-i Abbas'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ...

"Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân edecek..."

"Yâni Meryem oğlu İsa -aleyhisselâm-'ın ölümünden önce..."

Hasan Basri'den -Allah ona rahmet etsin- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ...

"Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân edecek..."

Yâni İsa'nın ölümünden önce... Allah'a yemîn ederim ki O, Allah katında diridir (hayattadır). Fakat o yeryüzüne inince herkes ona îmân edecektir."

İbn-i Cerir -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Başkaları şöyle demişlerdir: Bundan kasıt; yani Ehl-i kitabtır.Bu, hakkı bâtıldan ayırt eden herkese yöneliktir.Çünkü ölmek üzere olan herkes, ruhu bedeninden çıkmadan önce kendi dîninde bâtıl olan her şey hak olarak kendisine belli olacaktır."

Ali b. Talha, İbn-i Abbas'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ederek âyet hakkında şöyle demiştir:

"Hiçbir yahudi, İsa'ya îmân etmeden ölmeyecektir..."

İbn-i Abbas -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

"Boynu vurulmuş olsa da İsa'ya îmân etmeden ruhu bedeninden çıkmayacaktır..."

Yine İbn-i Abbas -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

"Bir yahudi, İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şâhitlik etmeden ölmeyecektir."

İbn-i Cerir -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Bu görüşler içerisinde doğruya en yakın ve uygun olanı; birinci görüştür. O görüş de şudur: İsa -aleyhisselâm-'ınyeryüzüne inmesinden sonra, O ölmeden önce Ehl-i kitab'tan O'na îmân etmeyen hiç kimse kalmayacaktır."

Hiç şüphe yok ki İbn-i Cerir'in bu sözü, doğru olan görüştür. Çünkü İsa'yı öldürdüklerini ve onu çarmıha gerdiklerini iddiâ eden yahudilerin ve onları bu konuda tasdik eden bilgisiz hıristiyanların iddiâlarının bâtıl ve geçersiz olduğu siyakındaki (bağlamındaki) âyetler belli olduktan sonra Allah Teâlâ, gerçeğin, onların iddiâ ettikleri gibi olmadığını, aksine İsa'nın yerine başkasının ona benzetildiğini, dolayısıyla onların (yahudilerin) İsa'ya benzetilen kişiyi öldürdüklerini, fakat onların bunu bilmediklerini haber vermiştir.Yine Allah Teâlâ, O'nu (İsa'yı) kendi katına yükselttiğini ve O'nun hayatta olduğunu haber vermiştir. Mütevâtir hadislerin de delâlet ettiği üzere İsa -aleyhisselâm- kıyâmet gününden önce yeryüzüne inecek, sapık Mesih'i (Deccâl'i) öldürecek, haçı kıracak, domuzu öldürecek, cizyeyi kaldıracak yani İslâm'ın dışındaki hiçbir dînin mensubundan cizyeyi kabul etmeyecek, aksine İslâm ya da kılıçtan başka bir şeyi kabul etmeyecektir.Bu âyet-i kerime (Nisa Sûresi: 159.âyet), o zaman (kıyâmet gününden önce) her dîne mensup olanların O'na (İsa'ya) îmân edeceğini ve O'nu tasdik etmekten hiç kimsenin geri kalmayacağını haber vermiştir.Bunun içindir ki Allah şöyle buyurmuştur:

...وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ

"Ehl-i kitaptan, onun ölümünden önce herkes ona îmân etmeyen kimse kalmayacaktır. Yani O'nun öldürüldüğünü ve çarmıha gerildiğini iddiâ eden yahudiler ve onları bu konuda doğrulayan hıristiyanlardan, İsa -aleyhisselâm-'ın ölümünden önce herkes O'na îmân edecektir..."[18]

... وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً

"... ve kıyâmet gününde de İsa, göğe yükseltilmeden önce ve yeryüzüne indikten sonraki onların davranışlarına şâhitlik edecektir."[19]

Kıymetli kardeşim!

Dikkat edilmelidir ki, huccetinizin zayıf olmasından dolayı insanların hakkı kabul etmemesine sebep

olmamanız için hıristiyanlarla tartışmaya girerken, bilgi ve delile sahip olmak gerekir.Aslında hıristiyanların gerçek ve doğru bir delilleri de yoktur. Fakat onlar, şüpheli şeyleri ortaya atarak gerçekleri sahte ve bâtılı da hak göstermeye çalışırlar.

Allah Teâlâ bizi, doğru yoldan sapan kimselerden korusun.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.

---

[1] Meryem Sûresi: 33

[2] Nisâ Sûresi: 159

[3] Nisâ Sûresi: 157

[4] Meryem Sûresi: 33

[5] Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bir hadis-i şeriflerinde İsa -aleyhisselâm-'ın ve annesi Meryem -aleyhasselâm-'ın doğduklarında şeytanın dokunmasından korunduklarını beyan ederek şöyle buyurmuştur:

مَا مِنْ مَوْلُودٍ يُولَدُ إِلَّا وَالشَّيْطَانُ يَمَسُّهُ حِينَ يُولَدُ فَيَسْتَهِلُّ صَارِخًا مِنْ مَسِّ الشَّيْطَانِ إِيَّاهُ إِلَّا مَرْيَمَ وَابْنَهَا. [رواه البخاري وأحمد]

"Doğan hiçbir çocuk yoktur ki annesinden doğduğu anda şeytan ona dokunmuş olmasın. Çocuk, şeytanın bu dokunmasından dolayı ilk defa ağlar. Ancak Meryem ve oğlu İsa bundan müstesnadır." (Buhârî; K. Tefsir el-Kur´an, Sûre; 3, bab: 2. Ahmed b. Hanbel; Müsned, c: 2, S: 275)

[6] Taberî Tefsiri; c: 8, s: 340

[7] Kurtubî Tefsiri; c: 11, s: 98

[8] Nisâ Sûresi: 159

[9] İsa -aleyhisselâm-, başka bir peygamberin değil de sadece Peygamberimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şeriatınıinsanlar arasında adâletli bir hâkim olarak uygulamak üzere yeryüzüne inecektir.

[10] Allah Teâlâ'nın dışında hiçbir şeye ibâdet edilmemesi ve yalnızca O'na secde edilmesi için haç cinsinden hiçbir şey bırakmayacak, hepsini kıracaktır.

[11] Yeryüzünde domuz etini yiyen hiç kimse kalmasın diye domuzu öldürerek onun etini haram kılacaktır.Kısacası, hıristiyanların dînini geçersiz kılacaktır.

[12] Bunun anlamı: İsa -aleyhisselâm-, hiç kimseden cizye kabul etmeyecektir. Kâfirlerden, İslâm'a girmelerinden başka bir şey kabul etmeyecektir. Kâfirlerden cizye vererek kurtulmak isteyenden elini çekmemezlik etmeyecektir. Aksine ondan ya müslüman olmasını isteyecek, ya da onu öldürüleceğini söyleyecektir. İmam Ebu Süleyman el-Hattâbî ve başka âlimler böyle söylemişlerdir. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bununla cizyenin İsa -aleyhisselâm-'ın yeryüzüne inmesine kadar devam edeceğini açıklamak istemiştir. Yoksa İsa -aleyhisselâm- cizyeyi ortadan kaldırmak için gelmeyecektir. Başka bir görüşe göre İsa -aleyhisselâm-, yeryüzünde kendisinden cizye alınmayan hiçbir kâfir bırakmayacaktır. Ama doğru olan yukarıda zikredilen birinci görüştür.

[13] Malın çoğalmasının sebebi; İsa -aleyhisselâm-'ın yeryüzünde adâletle hükmedip zulmü ortadan kaldırmasından dolayı gökten bereketler inecek, iyilikler peşpeşe gelecek, toprak, içerisindeki bütün zenginliklerini dışarıya çıkaracak ve insanların, kıyâmetin yakın olduğunu bildiklerinden dolayı mala sahip olma heves ve rağbetleri azalacaktır.

[14] Yani insanlar, ibâdet ederek Allah Teâlâ'ya yakınlaşmaya çalışacaklar ve dünya malına itibar etmeyeceklerdir.

[15] Nisâ Sûresi: 15

[16] Buhârî; hadis no: 3192. Müslim; hadis no: 220

[17] Nisâ Sûresi: 159

[18] Nisâ Sûresi: 159

[19] İbn-i Kesrî Tefsiri; c: 1, s: 762